VILKAVIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBĖS
MERAS

POTVARKIS
DĖL VILKAVIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBĖS 2025 METŲ VISUOMENĖS SVEIKATOS STEBĖSENOS ATASKAITOS PATVIRTINIMO

2026 m. spalio 27 d. Nr. B-MP-780
Vilkaviškis

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 3 straipsnio 3 dalimi, 25 straipsnio 5 dalimi, Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos stebėsenos (monitoringo) įstatymo 10 straipsnio 2 dalimi, Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“, 8.4 papunkčiu ir 9 punktu:

1. T v i r t i n u Vilkaviškio rajono savivaldybės 2025 metų visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitą (pridedama).

2. N u r o d a u šį potvarkį kartu su ataskaita paskelbti Vilkaviškio rajono savivaldybės interneto svetainėje www.vilkaviskis.lt.

Šis potvarkis per vieną mėnesį nuo paskelbimo dienos, jeigu įstatymai nenustato kitaip, gali būti skundžiamas Lietuvos administracinių ginčų komisijos Kauno apygardos skyriui (adresu: A. Juozapavičiaus pr. 57, Kaunas) arba Regionų administracinio teismo Kauno rūmams (adresu: A. Mickevičiaus g. 8A, Kaunas) Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

Savivaldybės meras Algirdas Neiberka

Parengė
Savivaldybės administracijos sveikatos reikalų koordinatorė (patarėja)
Ieva Danilaitienė

PATVIRTINTA
Vilkaviškio rajono savivaldybės mero
2026 m. spalio 27 d. potvarkiu Nr. B-MP-780

Vilkaviškio rajono savivaldybės
VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURAS

VISUOMENĖS SVEIKATOS STEBĖSENOS INFORMACINĖ SISTEMA
VISS IS

Vilkaviškio rajono savivaldybės 2025 metų visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaita

Parengė:
Vilkaviškio rajono savivaldybės
visuomenės sveikatos biuro
visuomenės sveikatos specialistė,
vykdanti visuomenės sveikatos stebėseną
Eglė Kazakevičienė

2026 m.

TURINYS

ĮVADAS **3**

DEMOGRAFINĖ SITUACIJA **3**

2025 METŲ VILKAVIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBĖS SVEIKATOS IR SU SVEIKATA SUSIJUSIŲ RODIKLIŲ PROFILIS **7**

SAVIVALDYBĖS PRIORITETINIŲ PROBLEMŲ ANALIZĖ **15**

1. Prioritetinė problema. Mirtingumas dėl savižudybių Vilkaviškio rajono savivaldybėje **15**

2. Prioritetinė problema. Policijoje užregistruotų pranešimų dėl smurto artimoje aplinkoje skaičius Vilkaviškio rajono savivaldybėje **19**

3. Prioritetinė problema. Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų Vilkaviškio rajono savivaldybėje **21**

IŠVADOS **24**

REKOMENDACIJOS **25**

ĮVADAS

Visuomenės sveikatos stebėsena Vilkaviškio rajono savivaldybėje (toliau – Vilkaviškio r. sav.) vykdoma remiantis Bendraisiais savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“ (suvestinė redakcija nuo 2026 m. liepos 1 d.). Visuomenės sveikatos stebėsenos savivaldybėje tikslas – nuolat rinkti, analizuoti ir interpretuoti visuomenės sveikatą apibūdinančius rodiklius bei tinkamai informuoti savivaldybės politikus, siekiant efektyvaus valstybinių (valstybės perduotų savivaldybėms) bei savarankiškų visuomenės sveikatos priežiūros funkcijų įgyvendinimo savivaldybės teritorijoje.

Savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitos tikslas – pateikti pagrindinius savivaldybės gyventojų sveikatą atspindinčius rodiklius, jų dinamiką ir jų pagrindu pateikti rekomendacijas bei prioritetines kryptis savivaldybės plėtros plano siekiniams, strateginio veiklos plano priemonėms. Ataskaita parengta naudojantis viešai prieinamais sveikatos statistikos duomenų šaltiniais:

- Valstybės duomenų agentūros Oficialiosios statistikos portalu;
- Visuomenes sveikatos stebėsenos informacine sistema sveikstat.hi.lt.

DEMOGRAFINĖ SITUACIJA

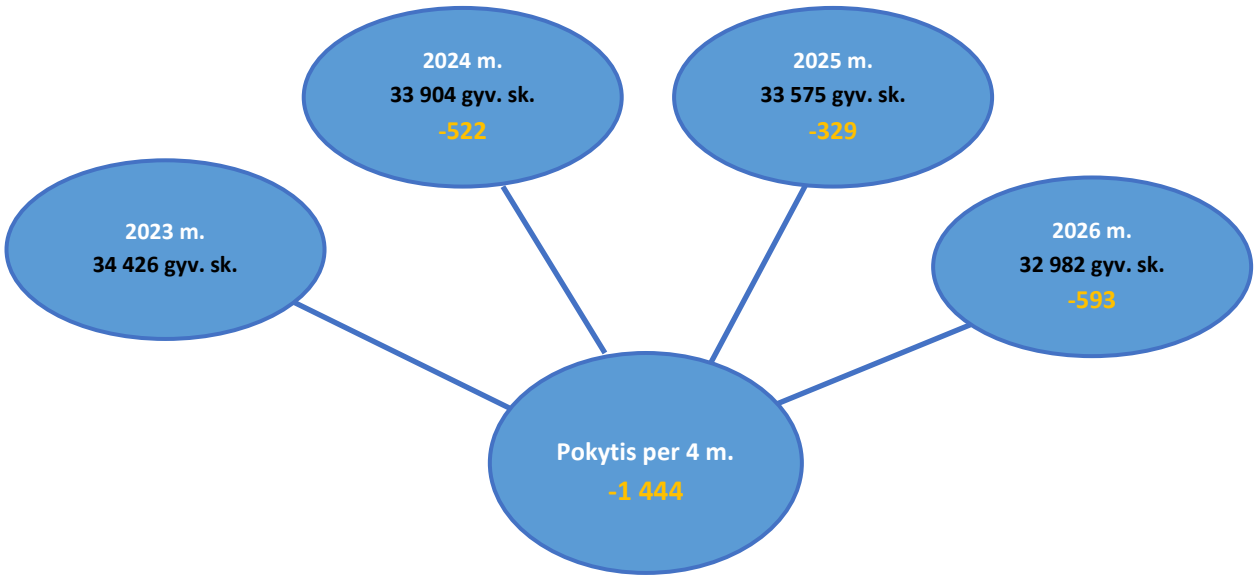
Remiantis Valstybės duomenų agentūros duomenimis, Vilkaviškio r. sav. nuolatinis gyventojų skaičius 2026 m. pradžioje registruotas – 32 982 asmenys, t. y. 593 asmenimis mažiau nei 2025 m. (2025 m. – 33 575 asmenys). 2026 m. pradžioje, kaip ir 2025 m. pradžioje, Vilkaviškio r. sav. pastebimas didesnis nuolatinių gyventojų skaičius kaimo vietovėje: 2026 m. kaime gyveno 18 312 asmenys, mieste – 14 670 asmenys, 2025 m. kaime gyveno 18 692 asmenys, mieste – 14 883 asmenys. Didžiausias procentas Vilkaviškio r. sav. gyventojų stebimas 18–44 m. ir 45–64 m. amžiaus grupėse (1 lentelė).

1 lentelė. Vilkaviškio r. sav. gyventojų pasiskirstymas pagal amžiaus grupes 2022–2025 m. laikotarpiu, proc.

Gyventojų amžius	2022 m.	2023 m.	2024 m.	2025 m.
0–17 m. amžius	16,6	16,4	16,0	15,7
18–44 m. amžius	30,9	30,5	30,4	30,4
45–64 m. amžius	30,8	30,7	30,5	30,2
65 m. ir vyresni	21,8	22,4	23,0	23,7

Šaltinis: *Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema*

Per paskutinius keturis metus, mažiausias gyventojų pokytis Vilkaviškio r. sav. stebimas 2025 m. pradžioje, didžiausias 2026 m. pradžioje (nuolatinių gyventojų skaičiaus pokytis per 4 metus pateikiamas 1 pav.).

1 pav. Vilkaviškio r. sav. nuolatinių gyventojų skaičiaus pokytis metų pradžioje 2023–2026 m.

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra

Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinės sistemos duomenimis, 2025 m. Vilkaviškio r. sav. moterų dalis sudarė 52,7 proc. (2024 m. – 52,8 proc.), vyrų – 47,3 proc. (2024 m. – 47,2 proc.).

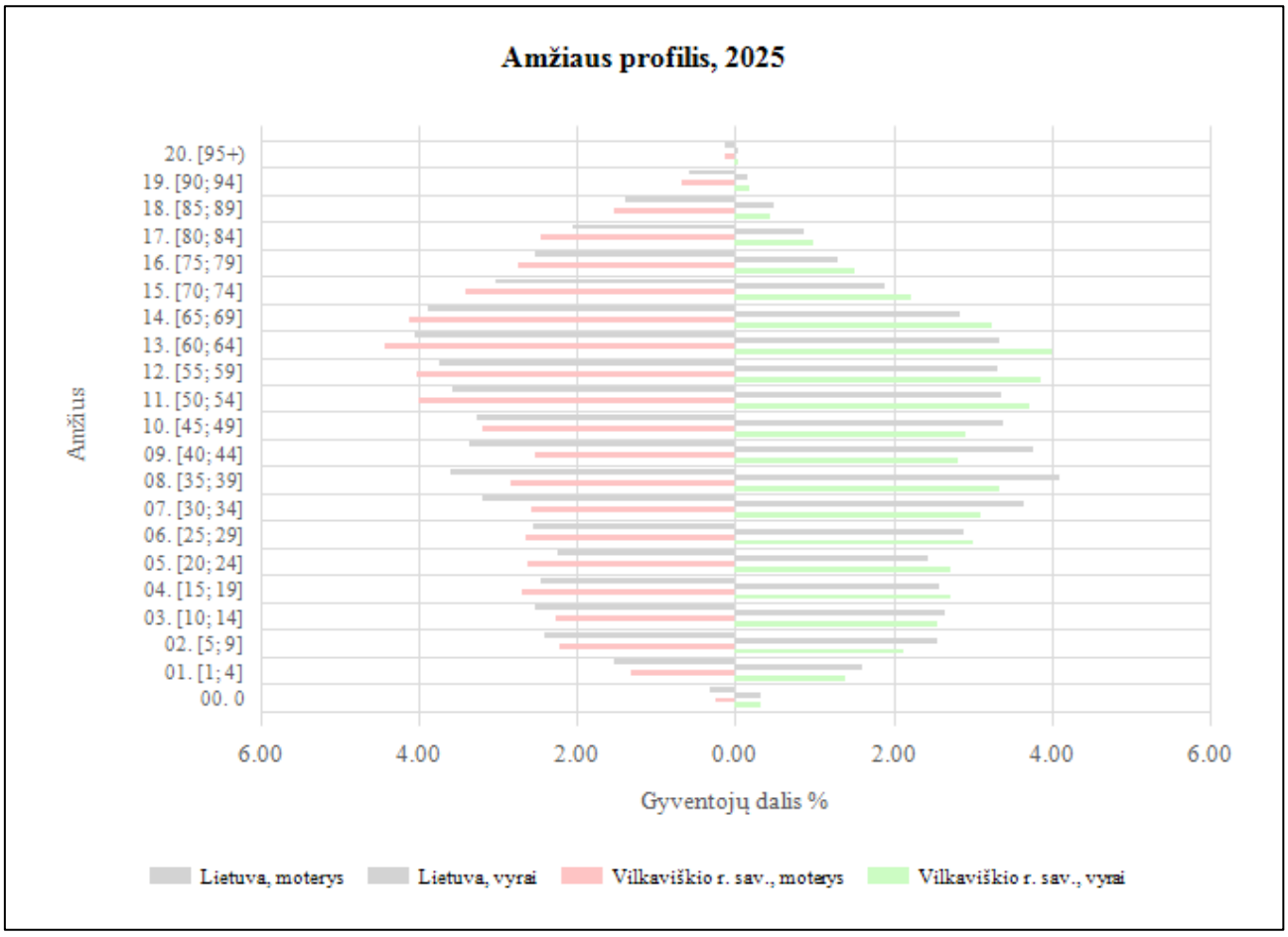
Valstybės duomenų agentūros duomenimis, į Vilkaviškio r. sav. 2025 m. atvyko ir imigravo 1 059 asmenys, t. y. 35 asmenimis mažiau nei 2024 m. Tuo tarpu iš Vilkaviškio r. sav. 2025 m. išvyko ir emigravo 1 267 asmenys, t. y. 163 asmenimis daugiau nei 2024 m.

2025 m. Vilkaviškio r. sav. gimė 189 asmenys (106 vyrai ir 83 moterys), t. y. 31 asmeniu mažiau nei 2024 m. (2024 m. gimusiųjų registruota 220 asmenų, iš kurių: 125 vyrai ir 95 moterys).

Jei 2024 m. lyginant su 2023 m. Vilkaviškio r. sav. buvo stebimas 2024 m. mirtingumo mažėjimas, tai 2025 m. lyginant su 2024 m. stebimas mirtingumo didėjimas (2025 m. Vilkaviškio r. sav. mirusiųjų registruota 573 atv., 2024 m. – 539 atv.). 2025 m. Vilkaviškio r. sav. pagrindinės mirties priežastys buvo šios: kraujotakos sistemos ligos (325 atv.), išeminė širdies liga (211 atv.), piktybiniai navikai (106 atv.), cerebrovaskulinės ligos (57 atv.).

Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė – tai yra pagrindinis gyventojų sveikatos rodiklis, parodantis bendrą rizikos veiksnių poveikį, ligų paplitimą, intervencijų bei gydymo veiksmingumą. 2025 m. Vilkaviškio r. sav. gyventojų vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė buvo 74,7 m., tuo tarpu 2024 m. – 76,1 m.

Demografinę situaciją patogu stebėti pasitelkiant demografinio medžio grafiką, kuriame pateikiamas savivaldybės gyventojų pasiskirstymas pagal lytį ir amžių (2 pav.).

2 pav. Vilkaviškio r. sav. demografinis medis 2025 m.

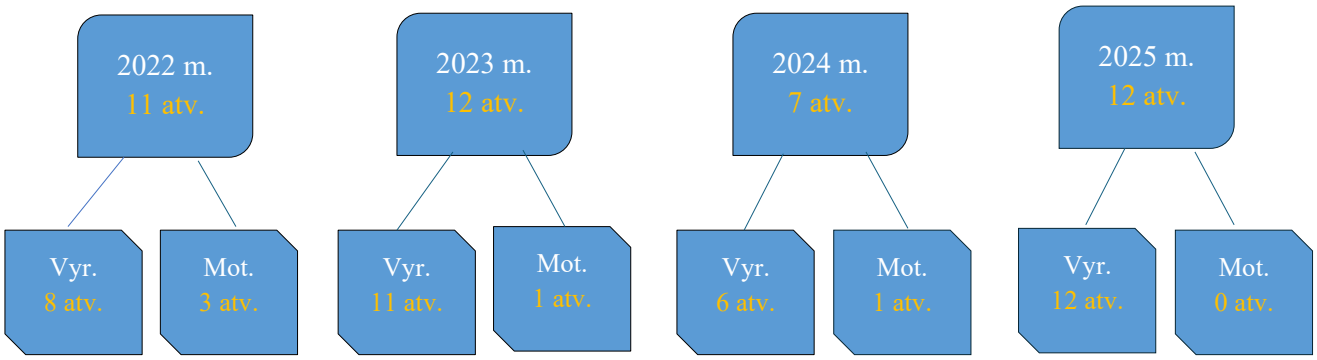
Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Remiantis Vilkaviškio r. sav. demografinio medžio pateiktais duomenimis (2 pav.) matyti, kad 2025 m. daugiausiai gyventojų (tiek vyrų, tiek moterų) registruota 60–64 m. amžiaus grupėje. Panaši tendencija, kaip ir 2024 m., 2023 m.

Socioekonominė situacija savivaldybėje. Remiantis Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinės sistemos duomenimis, 2024 m. registruotas ilgalaikis nedarbo lygis Vilkaviškio r. sav. šiek tiek didesnis už Lietuvos vidurkį: 2025 m. Vilkaviškio r. sav. registruota – 2,2 proc., Lietuvos vidurkis – 1,6 proc. Lyginant Vilkaviškio r. sav. 2025 m. su 2024 m., stebimas ilgalaikio nedarbo lygio rodiklio mažėjimas 2025 m. – 2,2 proc. (2024 m. – 2,8 proc.).

Vilkaviškio r. sav. 2025 m. sumažėjo socialinę pašalpą gaunančių šeimų skaičiaus rodiklis lyginant su 2024 m.: 2025 m. registruota 27,2 atv./1 000 gyv., 2024 m. – 28,2 atv./1 000 gyv. Tačiau šis rodiklis 2025 m. Vilkaviškio r. sav. dvigubai viršijo Lietuvos rodiklį – 13,4 atv./1 000 gyv. ir todėl papuola tarp rodiklių, atspindinčių prastą situaciją savivaldybėje.

Sveikata savivaldybėje. Stebint duomenis Higienos instituto ir Valstybės duomenų agentūros švieslentėje, matyti, kad 2025 m. Vilkaviškio r. sav. savižudybių buvo fiksuota 12 atvejų, t. y. 5 atvejais daugiau nei 2024 m. (3 pav.).

3 pav. Vilkaviškio r. sav. registruotų savižudybės atvejų skaičius 2022–2025 m. laikotarpiu.

Šaltinis: Higienos institutas, Valstybės duomenų agentūra

Per 2022–2025 m. laikotarpį Vilkaviškio r. sav. didžiausias mirusiųjų dėl savižudybių skaičius fiksuotas vyrų tarpe. 2025 m. Vilkaviškio r. sav. nei vieno savižudybės atvejo nefiksuota moterų tarpe.

Pastebima, kad Vilkaviškio r. sav. tiek 2025 m., tiek 2024 m. nebuvo užregistruota nei vieno atvejo asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe.

Galima pasidžiaugti, kad 2025 m. Vilkaviškio r. sav. 65+ m. amžiaus gyventojų susižalojimo dėl nukritimo atvejų skaičiaus rodiklis registruotas mažesnis nei 2024 m. (2025 m. registruoti 82 atv., 2024 m. – 94 atv.). Taip pat sumažėjo sergamumo žarnyno infekcinėmis ligomis rodiklis (2025 m. registruoti 264 atv., 2024 m. – 287 atv.).

Kaip ir 2024 m., taip ir 2025 m. Vilkaviškio r. sav. nebuvo registruota nei vieno atvejo mirtingumo nuo paskendimo ir pėsčiųjų mirtingumo dėl transporto įvykių.

2025 m. Vilkaviškio r. sav. pagerėjo mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu rodiklis: 2025 m. registruoti 8 atv., 2024 m. – 15 atv.

Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinės sistemos duomenimis, Vilkaviškio r. sav. 2025 m. mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklis išaugo lyginant su 2024 m.: 2024 m. registruota – 291 atv., 2025 m. – 325 atv. Mirtingumo nuo piktybinių navikų rodiklis Vilkaviškio r. sav. 2025 m. išliko kaip ir 2024 m. – 106 atv.

2025 m. Vilkaviškio r. sav. mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų šiek tiek sumažėjo lyginant su 2024 m.: 2024 m. – 64 atv., 2025 m. – 57 atv.

Sergamumo II tipo cukriniu diabetu rodiklis Vilkaviškio r. sav. 2025 m. registruotas didesnis lyginant su 2024 m.: 2024 m. registruota 230 atv., 2025 m. registruoti 268 atv.

2025 m. Vilkaviškio r. sav. tikslinės populiacijos dalis (proc.), per pastaruosius 2 metus dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programoje rodiklis fiksuotas panašus t. y. 2025 m. dalyvavusiųjų registruota 60,9 proc., 2024 m. registruoti 62,8 proc.

2025 METŲ VILKAVIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBĖS SVEIKATOS IR SU SVEIKATA SUSIJUSIŲ RODIKLIŲ PROFILIS

Rodiklių pagrindinio sąrašo analizė ir interpretavimas („šviesoforo“ principu) atliekamas siekiant palyginti 2025 m. Vilkaviškio r. sav. rodiklius su Lietuvos vidurkiu. Pagal „šviesoforo“ principą visos 60 Lietuvos savivaldybių suskirstytos į 3 grupes:

- 12 savivaldybių, kuriose stebimas rodiklis atspindi geriausią situaciją, žymimos **žalia** spalva;
- 12 savivaldybių, kuriose stebimas rodiklis rodo prasčiausią situaciją, žymimos **raudona** spalva;
- likusių 36 savivaldybių rodiklių reikšmės žymimos **geltona** spalva.

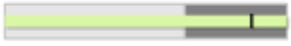
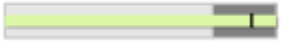
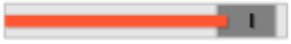
Šių savivaldybių rodikliai interpretuojami kaip atitinkantys Lietuvos vidurkį. Spalvomis vertinamas ne savivaldybių rodiklio dydis, o reikšmė, kadangi mažas rodiklis ne visada atspindi gerą situaciją, ir atvirkščiai, didelis rodiklis ne visada rodo blogą situaciją.

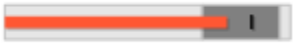
2 lentelės pirmame stulpelyje pateikiami pagrindinio sąrašo rodikliai suskirstyti pagal Lietuvos sveikatos programoje numatomus įgyvendinti tikslus ir uždavinius. Antrajame stulpelyje – rodiklio tendencijos, trečiajame stulpelyje – savivaldybės rodiklis 2025 m., ketvirtajame stulpelyje – savivaldybės absoliutus skaičius, penktajame – savivaldybės rodiklių 3 metų vidurkis, šeštajame – savivaldybės santykis su Lietuva, septintajame – rodiklio reikšmė Lietuvoje, aštuntajame – blogiausia reikšmė nagrinėjamose Lietuvos savivaldybėse, devintajame – pateikiama linija nurodo rodiklio reikšmės vietą tarp savivaldybių pagal kvantilius (reikšmės savivaldybėje santykis su Lietuvos vidurkio reikšme ir savivaldybės rodiklio vietos tarpe visų savivaldybių pavaizdavimas pagal „šviesoforo“ principą), dešimtajame – geriausia reikšmė nagrinėjamose Lietuvos savivaldybėse.

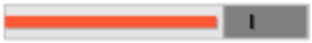
Tendencija: → Nekinta ↑ Didėja ↓ Mažėja

2 lentelė. 2025 m. Vilkaviškio r. sav. sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis.

Rodiklio pavadinimas		Savivaldybės reikšmės					Lietuvos reikšmės			
		Tend.	Rod.	Kiekis	3 metų vidurkis	Sant.	Rod.	Blog.	Sritis	Ger.
Strateginis tikslas										
1.	Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė (metais)	→	74.7	75	75.2	0.96	77.9	71.4		83.8
2.	Išvengiamas mirtingumas (proc.) – pagal jungtinį EBPO ir Eurostato sąrašą	→	77.3	194	72.7	1.01	76.3	93.8		67.9
1 tikslas. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį										
1.1. Sumažinti skurdo lygį ir nedarbą										
3.	Mirtingumas dėl savižudybių (X60–X84) 100 000 gyventojų	↑	36.1	12	30.6	1.99	18.1	71.3		0.0
	Standartizuotas mirtingumo dėl savižudybių rodiklis (X60–X84) 100 000 gyventojų.	↑	36.6	12	30.2	2.12	17.3	72.0		0.0

4.	Bandymų žudytis skaičius (X60–X64, X66–X84) 100 000 gyventojų.		24.0	8	42.5	0.61	39.5	84.8		6.7
5.	Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1 000 mokyklinio amžiaus vaikų.		43.0	124	49.0	0.97	44.4	170.1		22.1
6.	Socialinę pašalpą gaunančių šeimų skaičius 1 000 gyventojų.		27.2	906	27.9	2.03	13.4	43.0		0.7
7.	Ilgalaikio nedarbo lygis (proc.).		2.2	449	2.4	1.38	1.6	3.8		0.3
8.	Gyventojų skaičiaus pokytis 1 000 gyventojų.		-17.8	-592	-14.2	16.18	-1.1	-34.9		34.0
1.2. Sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu										
9.	Mirtingumas dėl išorinių priežasčių (V00–Y98) 100 000 gyventojų.		87.1	29	85.0	1.15	75.7	186.1		33.8
	Standartizuotas mirtingumo dėl išorinių priežasčių rodiklis (V00–Y98) 100 000 gyventojų.		82.4	29	81.1	1.15	71.5	168.1		30.0
10.	Policijoje užregistruotų pranešimų dėl smurto artimoje aplinkoje skaičius 1 000 gyventojų.		29.5	983	29.4	1.53	19.3	37.2		5.1
11.	Sergamumas tuberkulioze (A15–A19) 100 000 gyventojų (nauji atvejai).		27.0	9	20.8	1.44	18.7	109.0		0.0
	Sergamumas tuberkulioze (nauji atvejai + recidyvai) (A15–A19) 100 000 gyventojų.		27.0	9	24.7	1.27	21.3	109.0		0.0
2 tikslas. Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką										
2.1. Kurti saugias darbo ir sveikas buities sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą										
12.	Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų dėl nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius 10 000 darbingo amžiaus gyventojų.		0.0	0	0.0	0.00	0.9	3.1		0.0
13.	65+ m. amžiaus gyventojų susižalojimo dėl nukritimo atvejų skaičius (W00–W19) 10 000 65+ m. amžiaus gyventojų.		104.0	82	112.0	0.77	135.0	189.6		77.6
14.	Darbingo amžiaus asmenų, kuriems pirmą kartą nustatytas sumažėjęs dalyvumo lygis, 10 000 gyventojų.		71.5	149	72.5	1.01	70.8	128.2		49.7
15.	Sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis (A00–A09) 10 000 gyventojų.		79.3	264	59.2	0.46	170.7	301.0		4.6
2.2. Kurti palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį										
16.	Mirtingumas dėl atsitiktinio paskendimo (W65–W74) 100 000 gyventojų.		0.0	0	0.0	0.00	3.6	28.9		0.0
	Standartizuotas mirtingumo dėl atsitiktinio paskendimo rodiklis (W65–W74) 100 000 gyventojų.		0.0	0	0.0	0.00	3.4	38.1		0.0
17.	Mirtingumas dėl nukritimo (W00–W19) 100 000 gyventojų.		24.0	8	18.8	1.66	14.5	52.4		0.0
	Standartizuotas mirtingumo dėl nukritimo rodiklis (W00–W19) 100 000 gyventojų.		21.3	8	16.0	1.57	13.6	33.8		0.0
2.3. Mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių										
18.	Mirtingumas dėl transporto įvykių (V00–V99) 100 000 gyventojų.		9.0	3	8.9	1.70	5.3	44.3		0.0

	Standartizuotas mirtingumo dėl transporto įvykių rodiklis (V00–V99) 100 000 gyventojų.	↓	8.4	3	9.2	1.68	5.0	37.3		0.0
19.	Pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių (V00–V09) 100 000 gyventojų.	↓	0.0	0	1.0	0.00	1.2	15.1		0.0
20.	Transporto įvykiuose patirtų traumų (V00–V99) skaičius 10 000 gyventojų.	→	3.3	11	4.1	0.59	5.6	10.1		0.0
2.4. Mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą, triukšmą										
21.	Oro teršalų (KD10 vidutinė metinė koncentracija savivaldybėje (µg/m³).		14,73*	14,73	16,84	-	-	-		
	Oro teršalų (azoto dioksido) vidutinė metinė koncentracija savivaldybėje (µg/m³).		14,94*	14,94	17,91	-	-	-		
3 tikslas. Formuoti sveiką gyvenseną ir jos kultūrą										
3.1. Sumažinti alk. gėrimų, tabako, neteisėtą narkotinių ir psich. medžiagų vartojimą ir prieinamumą										
22.	Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu (F11, F12, F14, F15, F16, F19, X41, X42, X61, X62, Y11, Y12), rodiklis 100 000 gyventojų.	↓	0.0	0	1.0	0.00	3.7	20.8		0.0
	Standartizuotas mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu (F11, F12, F14, F15, F16, F19, X41, X42, X61, X62, Y11, Y12), rodiklis 100 000 gyventojų.	↓	0.0	0	1.1	0.00	3.6	24.4		0.0
23.	Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu (E24.4, F10, G31.2, G40.5, G62.1, G72.1, I42.6, K29.2, K70, K85.2, K86.0, P04.3, X45, X65, Y15), rodiklis 100 000 gyventojų.	↓	24.0	8	48.4	1.03	23.3	107.1		0.0
	Standartizuotas mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu (E24.4, F10, G31.2, G40.5, G62.1, G72.1, I42.6, K29.2, K70, K85.2, K86.0, P04.3, X45, X65, Y15), rodiklis 100 000 gyventojų.	↓	20.7	8	42.6	0.95	21.7	91.0		0.0
24.	Nusikalstamos veikos, susijusios su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda (nusikaltimai) 100 000 gyventojų.	↓	51.1	17	48.4	0.53	96.8	466.2		14.2
25.	Vaikų (0–17 m.), apsinuodijusių narkotinėmis medžiagomis (Y12, X42, X62, T40.0, T40.1, T40.2, T40.3, T40.4, T40.5, T40.6, T40.7, T40.8, T40.9), skaičius 10 000 vaikų.	↓	1.9	1	0.6	0.54	3.5	55.4		0.0
26.	Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba tabako gaminiais.	→	146.6	33279	149.2	0.73	199.9	77.6		697.2
27.	Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais.	↓	123.3	33279	125.4	0.66	185.8	43.8		417.2
3.2. Skatinti sveikos mitybos įpročius										
28.	Kūdikių, išimtinai žindytų iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.).	↑	23.9	28	22.7	0.70	34.3	0.0		76.7
4 tikslas. Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius										
4.1. Užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais										
29.	Išvengiamų hospitalizacijų skaičius 1 000 gyventojų.	↑	25.2	834	27.4	1.29	19.5	40.8		8.7

30.	Išvengiamų hospitalizacijų dėl cukrinio diabeto skaičius (18+ m.) 1 000 gyventojų.	↑	1.4	39	1.4	0.78	1.8	3.7		0.9
4.2. Plėtoti sveikatos infrastuktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą										
31.	Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, skaičius.	↓	2.0	134	2.1	1.33	1.5	1.1		3.5
32.	Šeimos gydytojų skaičius 10 000 gyventojų.	↑	5.5	18	5.4	0.69	8.0	2.9		12.2
33.	Apsilankymų pas gydytojus (fizinės ir nuotolinės konsultacijos su gydytoju) skaičius, tenkantis vienam gyventojui.	↑	10.7	356636	10.2	1.11	9.6	4.8		12.1
34.	Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15–A19, atsparumas vaistams) 100 000 gyventojų (visi atvejai).	↓	3.0	1	3.0	0.86	3.5	14.5		0.0
	Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15–A19, atsparumas vaistams) 100 000 gyventojų (nauji atvejai).	↓	3.0	1	2.0	1.15	2.6	14.5		0.0
35.	Sergamumas ŽIV ir jo sukeltomis ligomis (B20–B22, B23 (B23.0–B23.2), B24, Z21) 10 000 gyventojų.	↓	0.0	0	0.2	0.00	0.6	1.4		0.0
4.3. Pagerinti motinos ir vaiko sveikatą										
36.	Kūdikių (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumas 1 000 gyvų gimusių kūdikių.	↓	5.3	1	4.9	1.66	3.2	17.5		0.0
37.	2 metų amžiaus vaikų MMR1 (tymų, epideminio parotito, raudonukės vakcina, 1 dozė) skiepijimo apimtys (proc.).	→	90.7	146	90.4	1.06	85.4	50.0		96.1
38.	1 metų amžiaus vaikų DTP3 (difterijos, stabligės, kokliušo), poliomielito ir B tipo Haemophilus influenzae infekcijos vakcinos (3 dozės) skiepijimo apimtys (proc.).	→	91.1	153	92.0	1.05	86.7	0.0		96.8
39.	Vaikų (7–17 m.), neturinčių ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.).	→	26.8	798	26.6	1.11	24.2	5.7		31.8
40.	Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 1 000 paauglių.	↓	1.9	1	2.5	1.58	1.2	9.5		0.0
4.4. Stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę										
41.	Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų (I00–I99) 100 000 gyventojų.	↓	976.6	325	943.8	1.47	665.7	1265.0		332.4
	Standartizuotas mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklis (I00–I99) 100 000 gyventojų.	↓	826.0	325	816.5	1.31	629.8	883.7		408.8
42.	Mirtingumas nuo piktybinių navikų (C00–C96) 100 000 gyventojų.	→	318.5	106	300.4	1.16	274.9	457.9		133.0
	Standartizuotas mirtingumo nuo piktybinių navikų rodiklis (C00–C96) 100 000 gyventojų.	→	264.0	106	251.8	1.04	253.7	426.6		143.0
43.	Mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų (I60–I69) 100 000 gyventojų.	↓	171.3	57	189.8	1.22	140.2	409.2		0.0
	Standartizuotas mirtingumo nuo cerebrovaskulinių ligų rodiklis (I60–I69) 100 000 gyventojų.	↓	143.1	57	159.4	1.09	131.8	323.0		0.0
44.	Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyventojų.	↑	80.5	268	75.3	1.18	68.1	144.6		26.6

45.	Tikslinės populiacijos dalis (proc.), per pastaruosius 2 metus dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programoje.	↑	60.9	4723	61.0	1.10	55.5	27.1		66.1
46.	Tikslinės populiacijos dalis (proc.), per pastaruosius 3 metus dalyvavusi gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių finansavimo programoje.	↑	70.4	5322	65.0	0.92	76.2	37.0		92.1
47.	Tikslinės populiacijos dalis (proc.), per pastaruosius 2 metus dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programoje.	↑	58.2	7199	57.0	1.00	58.4	31.2		70.7
48.	Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programoje.	↓	38.9	3715	42.8	1.11	34.9	16.2		50.1

* Rodikliai: oro teršalų (KD10 vidutinė metinė koncentracija Vilkaviškio r. sav. (µg/m³) ir oro teršalų (azoto dioksido) vidutinė metinė koncentracija Vilkaviškio r. sav. (µg/m³) pateikti remiantis Vilkaviškio rajono savivaldybės aplinkos monitoringo ataskaita 2025 m.

Atsižvelgiant į Lietuvos sveikatos strategijos iškeltus uždavinius tikslams pasiekti bei remiantis 2 lentelėje pateiktomis rodiklių reikšmėmis, pastebima, kad:

Strateginio tikslo rodiklio „Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė Vilkaviškio r. sav.“ reikšmė yra prastesnė nei Lietuvos reikšmė, o rodiklis „Išvengiamas mirtingumas (proc.)“ savo verte yra artimas Lietuvos reikšmei.

1.1. Uždavinio **„Sumažinti skurdo lygį ir nedarbą“** Vilkaviškio r. sav. 2025 m. „Ilgalaikio nedarbo lygis (proc.)“ rodiklis yra panašus į Lietuvos vidurkį ir papuola į geltoną zoną. „Mirtingumas dėl savižudybių“, „Standartizuotas mirtingumas dėl savižudybių“, „Socialinę pašalpą gaunančių šeimų skaičius 1 000 gyv.“ rodikliai dvigubai viršija Lietuvos vidurkį ir papuola tarp prasčiausiai situaciją atspindinčių savivaldybių (raudona zona). „Bandymų žudytis skaičius“, „Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, sk. 1 000 mokyklinio amžiaus vaikų“, „Gyventojų skaičiaus pokytis 1 000 gyv.“ rodikliai papuola į geltoną zoną.

1.2. Uždavinio **„Sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu“** Vilkaviškio r. sav. 2025 m. rodikliai: „Mirtingumas dėl išorinių priežasčių“, „Standartizuotas mirtingumas dėl išorinių priežasčių“, „Sergamumas tuberkulioze (nauji atvejai)“ bei „Sergamumas tuberkulioze (+recidyvai)“ per daug nesiskiria nuo Lietuvos vidurkio. Vilkaviškio r. sav. 2025 m. „Policijoje užregistruotų pranešimų dėl smurto artimoje aplinkoje skaičius 1 000 gyventojų“ rodiklis gerokai viršijo Lietuvos vidurkį ir papuolė į raudoną zoną.

2.1. Uždavinio **„Kurti saugias darbo ir sveikas buities sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą“** Vilkaviškio r. sav. 2025 m. rodikliai „Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe, sk.“ , „65+ m. amžiaus gyventojų susižalojimo dėl nukritimo atvejų skaičius 65+ m.

amžiaus gyventojų“ papuolė į žalią zoną, buvo geresni už Lietuvos vidurkį. Rodikliai „Darbingo amžiaus asmenų, kuriems pirmą kartą nustatytas sumažėjęs dalyvumo lygis“, „Sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis“ papuola į geltoną zoną.

2.2. Uždavinio **„Kurti palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį“** Vilkaviškio r. sav. 2025 m. rodikliai: „Mirtingumas dėl atsitiktinio paskendimo“, „Standartizuotas mirtingumas dėl atsitiktinio paskendimo“ atspindi gerą Vilkaviškio r. sav. situaciją. Rodikliai: „Mirtingumas dėl nukritimo“, „Standartizuotas mirtingumas dėl nukritimo“ papuola į geltoną zoną.

2.3. Uždavinio **„Mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių“** Vilkaviškio r. sav. 2025 m. rodikliai: „Pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių“, „Transporto įvykiuose patirtų traumų skaičius“ registruoti geresni už Lietuvos vidurkį. Tuo tarpu rodikliai: „Mirtingumas dėl transporto įvykių“, „Standartizuotas mirtingumas dėl transporto įvykių“ papuola į geltoną zoną.

2.4. Uždavinio **„Mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą, triukšmą“** Vilkaviškio r. sav. 2025 m. rodikliai „Oro teršalų (KD10 vidutinė metinė koncentracija savivaldybėje (µg/m³)“, „Oro teršalų (azoto dioksido) vidutinė metinė koncentracija savivaldybėje (µg/m³)“ rodikliai įtraukti į visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitą tik nuo 2026 m. liepos 1 d.

3.1. Uždavinio **„Sumažinti alkoholinių gėrimų, tabako, neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą“** Vilkaviškio r. sav. 2025 m. rodikliai: „Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu“, „Standartizuotas mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu“ yra geresni už Lietuvos vidurkį ir papuola į žalią zoną. Rodikliai: „Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu“, „Standartizuotas mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu“, „Nusikalstamos veikos, susijusios su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda (nusikaltimai)“, „Vaikų (0–17 m.), apsinuodijimų narkotinėmis medžiagomis“ papuola į Lietuvos vidurkį. Rodikliai „Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba tabako gaminiais“, „Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais“ yra prastesni už Lietuvos vidurkį.

3.2. Uždavinio **„Skatinti sveikos mitybos įpročius“** Vilkaviškio r. sav. 2025 m. „Kūdikių, išimtinai žindytų iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.)“ rodiklis papuola į Lietuvos vidurkį.

4.1. Uždavinio **„Užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais“** Vilkaviškio r. sav. 2025 m. rodiklis „Išvengiamų hospitalizacijų sk. 1 000 gyv.“ yra panašus kaip ir Lietuvos vidurkis ir papuola į geltoną zoną. Rodiklis „Išvengiamų hospitalizacijų dėl cukrinio diabeto sk. (18+ m.)“ yra geresnis už Lietuvos vidurkį ir papuola į žalią zoną.

4.2. Uždavinio **„Plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą“** 2025 m. Vilkaviškio r. sav. rodikliai: „Apsilankymų pas gydytojus (fizinės ir nuotolinės konsultacijos su gydytoju) skaičius, tenkantis vienam gyventojui“, „Sergamumas ŽIV ir jo sukeltomis ligomis“ yra geresni už Lietuvos vidurkį. Rodikliai: „Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, sk.“, „Šeimos gydytojų sk.“, „Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (visi atvejai)“ ir „Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (nauji atvejai)“ yra panašūs kaip ir Lietuvos vidurkis ir papuola į geltoną zoną.

4.3. Uždavinio **„Pagerinti motinos ir vaiko sveikatą“** 2025 m. Vilkaviškio r. sav. rodikliai: „2 metų amžiaus vaikų MMR1 (tymų, epideminio parotito, raudonukės vakcina, 1 dozė) skiepijimo apimtys (proc.)“, „Vaikų (7–17 m.), neturinčių ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis proc.“ papuola į žalią zoną ir yra geresni už Lietuvos vidurkį. Rodikliai „1 metų amžiaus vaikų DTP3 (difterijos, stabligės, kokliušo), poliomielito ir B tipo Haemophilus influenzae infekcijos vakcinos (3 dozės) skiepijimo apimtys proc.“, „Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 1 000 paauglių“ papuola į geltoną zoną. „Kūdikių (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumas 1 000 gyvų gimusių kūdikių“ rodiklis yra didesnis už Lietuvos vidurkį ir papuola į raudoną zoną.

4.4. Uždavinio **„Stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę“** Vilkaviškio r. sav. 2025 m. „Tikslinės populiacijos dalis (proc.), per pastaruosius 2 metus dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programoje“, „Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programoje“ rodikliai viršijo Lietuvos vidurkį ir papuolė į žalią zoną, kas rodo gerą situaciją Vilkaviškio r. sav. Rodikliai: „Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų“, „Mirtingumas nuo piktybinių navikų“, „Standartizuotas mirtingumas nuo piktybinių navikų“, „Mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų“, „Standartizuotas mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų“, „Sergamumas II tipo cukriniu diabetu“, „Tikslinės populiacijos dalis (proc.), per pastaruosius 3 metus dalyvavusi gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių finansavimo programoje“, „Tikslinės populiacijos dalis (proc.), per pastaruosius 2 metus dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programoje” papuola į geltoną zoną. „Standartizuotas mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų“ rodiklis yra didesnis už Lietuvos vidurkį, kas rodo prastėjančią situaciją.

Remiantis 2 lentelėje pateiktais rodikliais ir įvertinus Vilkaviškio rajono savivaldybės rodiklio santykį su Lietuvos vidurkiu, matoma, jog:

1. 2025 m. Vilkaviškio r. sav. penkiolikos rodiklių reikšmės yra geresnės už Lietuvos vidurkį (žalia zona):

a) asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų dėl nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius 10 000 darbingo amžiaus gyventojų;

b) 65+ m. amžiaus gyventojų susižalojimo dėl nukritimo atvejų skaičius (W00–W19) 10 000 65+ m. amžiaus gyventojų;

c) mirtingumas dėl atsitiktinio paskendimo (W65–W74) 100 000 gyventojų;

d) standartizuotas mirtingumo dėl atsitiktinio paskendimo rodiklis (W65–W74) 100 000 gyventojų;

e) pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių (V00–V09) 100 000 gyventojų;

f) transporto įvykiuose patirtų traumų (V00–V99) skaičius 10 000 gyventojų;

g) mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu (F11, F12, F14, F15, F16, F19, X41, X42, X61, X62, Y11, Y12), rodiklis 100 000 gyventojų;

h) standartizuotas mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu (F11, F12, F14, F15, F16, F19, X41, X42, X61, X62, Y11, Y12), rodiklis 100 000 gyventojų;

i) išvengiamų hospitalizacijų dėl cukrinio diabeto skaičius (18+ m.) 1 000 gyventojų;

j) apsilankymų pas gydytojus (fizinės ir nuotolinės konsultacijos su gydytoju) skaičius, tenkantis vienam gyventojui;

k) sergamumas ŽIV ir jo sukeltomis ligomis (B20–B22, B23 (B23.0–B23.2), B24, Z21) 10 000 gyventojų;

l) 2 metų amžiaus vaikų DTP3 (difterijos, stabligės, kokliušo), poliomielito ir B tipo Heamophilus influenze infekcijos vakcinos (3 dozės) skiepijimo apimtys (proc.);

m) vaikų (7–17 m.), neturinčių ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.);

n) tikslinės populiacijos dalis (proc.), per pastaruosius 2 metus dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programoje;

o) tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programoje.

2. 2025 m. Vilkaviškio r. sav. devynių rodiklių reikšmės yra prastesnės už Lietuvos vidurkį (raudona zona):

a) vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė (metais);

b) mirtingumas dėl savižudybių (X60–X84) 100 000 gyventojų;

c) standartizuotas mirtingumo dėl savižudybių rodiklis (X60–X84) 100 000 gyventojų;

d) socialinę pašalpą gaunančių šeimų skaičius 1 000 gyventojų;

e) policijoje užregistruotų pranešimų dėl smurto artimoje aplinkoje skaičius 1 000 gyventojų;

f) gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba tabako gaminiais;

g) gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais;

h) kūdikių (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumas 1 000 gyvų gimusių kūdikių;

i) standartizuotas mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklis (I00–I99) 100 000 gyventojų.

Kiti 35 rodikliai buvo artimi Lietuvos vidurkiui ir pateko į geltoną zoną.

SAVIVALDYBĖS PRIORITETINIŲ PROBLEMŲ ANALIZĖ

Prioritetinių problemų pasirinkimo motyvai / metodika

Remiantis Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinės sistemos duomenimis, 2025 m. Vilkaviškio r. sav. devyni rodikliai pateko į raudoną zoną (prasčiausių rodiklių grupę, 2 lentelė), kurių reikšmės yra prastesnės už Lietuvos vidurkį.

Vilkaviškio r. sav. kelis metus iš eilės žalioje zonoje yra šie rodikliai: „Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų dėl nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius 10 000 darbingo amžiaus gyventojų“, „Mirtingumas dėl atsitiktinio paskendimo (W65–W74) 100 000 gyventojų“, „Standartizuotas mirtingumo dėl atsitiktinio paskendimo rodiklis (W65–W74) 100 000 gyventojų“, „Pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių (V00–V09) 100 000 gyventojų“, „Apsilankymų pas gydytojus (fizinės ir nuotolinės konsultacijos su gydytoju) skaičius, tenkantis vienam gyventojui“, „Vaikų (7–17 m.), neturinčių ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.)“, „Tikslinės populiacijos dalis (proc.), per pastaruosius 2 metus dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programoje ”.

Detalesnei analizei, kaip prioritetinės sveikatos problemos Vilkaviškio r. sav., pasirinkti šie rodikliai:

- mirtingumas dėl savižudybių (X60–X84) 100 000 gyventojų;
- policijoje užregistruotų pranešimų dėl smurto artimoje aplinkoje skaičius 1 000 gyventojų;
- mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų (I00–I99) 100 000 gyventojų.

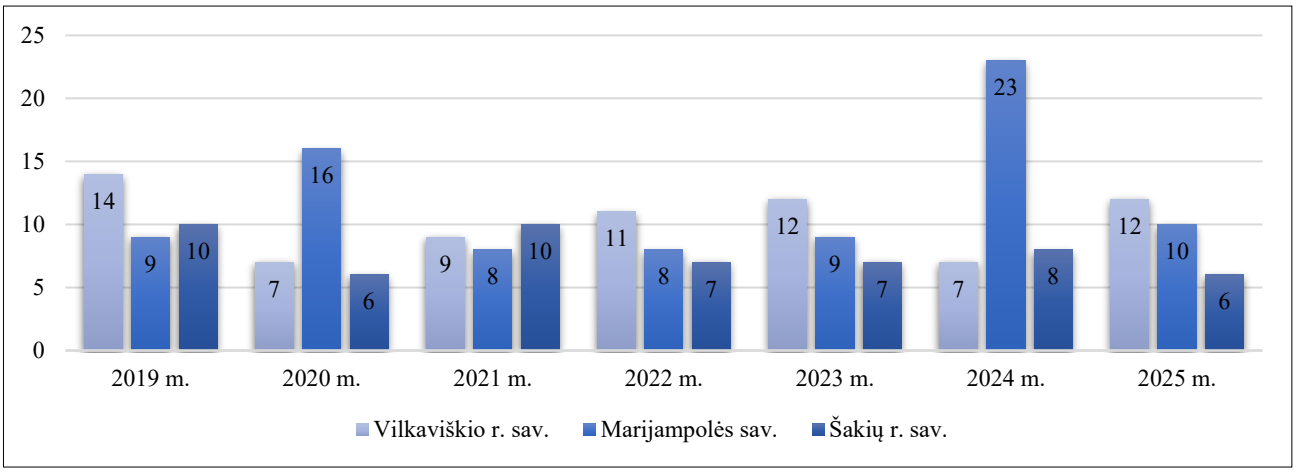
2025 m. Vilkaviškio r. sav. stebimas mirtingumo dėl savižudybių rodiklio augimas lyginant šį rodiklį su 2024 m. Todėl detalesnei analizei ir buvo pasirinktis šis rodiklis.

Policijoje užregistruotų pranešimų dėl smurto artimoje aplinkoje 2025 m. Vilkaviškio r. sav. išaugo lyginant su ankstesniais metais. Dėl to šis rodiklis pasirinktas tolimesnei analizei.

Kitas rodiklis, rodantis prastėjančią situaciją Vilkaviškio r. sav. 2025 m. yra mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų. Todėl jį, kaip vieną iš prioritetų, pasirinkome platesnei analizei.

1. Prioritetinė problema. Mirtingumas dėl savižudybių Vilkaviškio rajono savivaldybėje

Higienos instituto ir Valstybės duomenų agentūros sukurtoje švieslentėje stebint savižudybės atvejų skaičių Vilkaviškio r. sav., matyti, kad nuo 2019 m. iki 2025 m. (imtinai) fiksuoti 72 savižudybių atvejai (4 pav.).

4 pav. Savižudybės atvejų skaičius Vilkaviškio r. sav., Marijampolės sav., Šakių r. sav. 2019–2025 m. laikotarpiu.

Šaltinis: Higienos instituto, Valstybės duomenų agentūros švieslentė

Lyginant Vilkaviškio r. sav. su Marijampolės sav. ir Šakių r. sav., didžiausias savižudybės atvejų skaičius 2025 m. buvo registruotas Vilkaviškio r. sav. – 12 atv. (tyčinis susižalojimas pasikariant, pasismaugiant ir uždūstant – 10 atv., tyčinis susižalojimas aštriais daiktais – 1 atv., tyčinis susižalojimas nušokus nuo aukštumos – 1 atv.) (4 pav.).

Remiantis Visuomenės sveikatos stebėsenos informacine sistema, didžiausias savižudybių skaičius Vilkaviškio r. sav. 2025 m. fiksuotas 45–64 m. amžiaus grupėje (3 lentelė).

3 lentelė. Vilkaviškio r. sav. 2022–2025 m. savižudybių skaičius 100 000 gyv. pagal amžių.

Gyventojų amžius	2022 m.	2023 m.	2024 m.	2025 m.
0–17 m. amžius	0,0	0,0	0,0	0,0
18–44 m. amžius	18,7	47,9	19,5	39,5
45–64 m. amžius	46,9	47,7	19,4	69,8
65 m. ir vyresni	52,9	26,1	38,6	12,7

Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

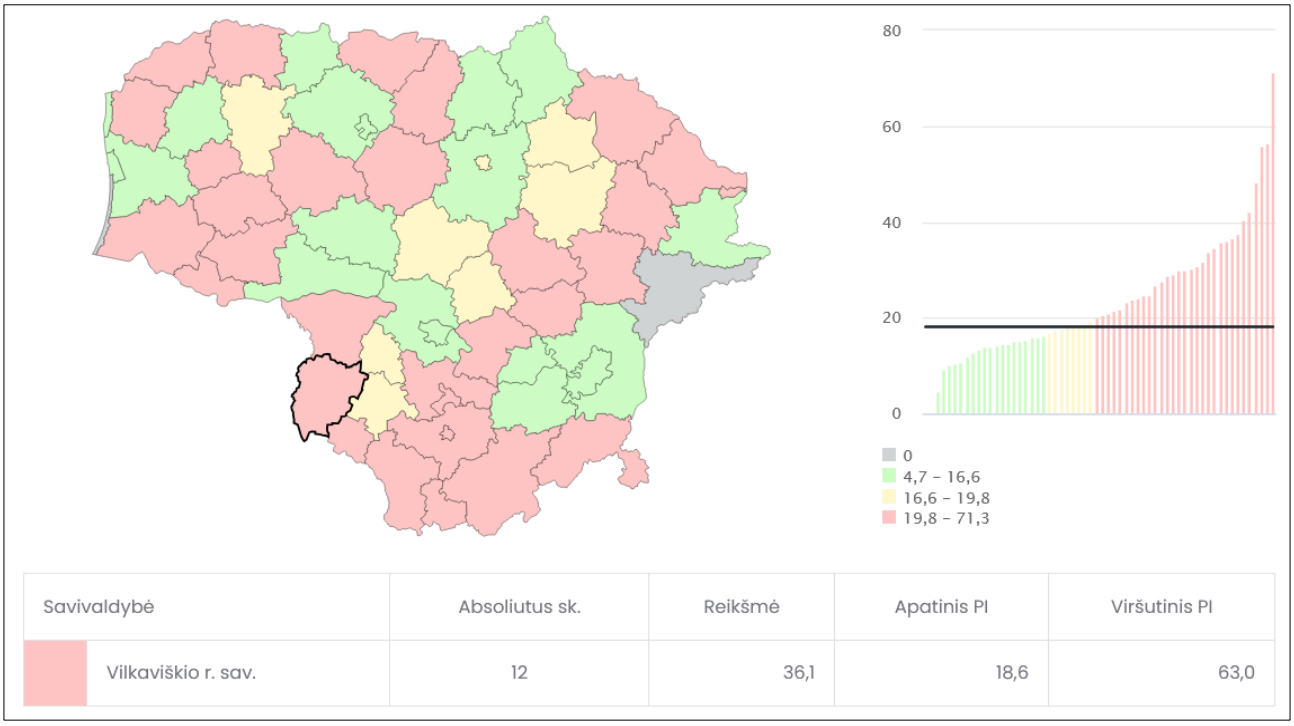
Per 2022–2025 m. tiriamąjį laikotarpį Vilkaviškio r. sav. nei vieno savižudybės atvejo nefiksuota 0–17 m. amžiaus grupėje. 2022 m. didžiausias skaičius buvo fiksuotas 65 m. ir vyresnio amžiaus grupėje (52,9 atv. / 100 000 gyv., t. y. 4 atv.), po to amžius kito ir 2023 m. didžiausias skaičius fiksuotas18–44 m. amžiaus grupėje – 47,9 atv. / 100 000 gyv., t .y. 5 atv., 2024 m. vėl fiksuota 65 m. ir vyresnių amžiaus grupėje – 38,6 atv. / 100 000 gyv., t. y. 3 atv.

Standartizuotas mirtingumo dėl savižudybių rodiklis 100 000 gyv. 2025 m. fiksuotas 36,6 atv. / 100 000 gyv., 2024 m. – 19,6 atv. / 100 000 gyv.

Stebint savižudybių skaičių Vilkaviškio r. sav. pagal vietoves pastebima, kad 2025 m. didžiausias skaičius savižudybių buvo registruotas mieste – 47,4 atv. / 100 000 gyv. (t. y. 7 atv.), tuo

tarpu kaimo vietovėje fiksuoti 5 atv. (27,0 atv. / 100 000 gyv.). 2024 m. didesnis skaičius pastebimas kaimo vietovėje – 5 atv., o miesto – 2 atv.

Remiantis Visuomenės sveikatos stebėsenos informacine sistema, pastebima, kad ne maža dalis Lietuvos savivaldybių patenka į raudoną spalvą su savižudybių skaičiaus rodikliu (5 pav.).

Savivaldybė	Absoliutus sk.	Reikšmė	Apatinis PI	Viršutinis PI
Vilkaviškio r. sav.	12	36,1	18,6	63,0

5 pav. Savižudybių skaičius 100 000 gyventojų 2025 m.

Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Kitas svarbus rodiklis yra savižudybės grėsmės atvejų skaičius, kurį galima stebėti Higienos instituto ir Valstybės duomenų agentūros švieslentėje. Grėsmės atvejis – tai vienas apsilankymo sveikatos priežiūros įstaigoje atvejis (kortelė), susijęs su savižudybės grėsme. Grėsmės atvejų skaičius, apibrėžia kiek kartų gyventojai kreipėsi pas gydytojus dėl savižalos arba minčių apie savižudybę. Tai, kad šis rodiklis kyla, rodo didėjantį visuomenės atvirumą psichologinei pagalbai.

2025 m. Vilkaviškio r. sav. fiksuoti 176 savižudybės grėsmės atvejai. Pagal lytį didesnis skaičius vyrų – 96 atv., tuo tarpu moterų 80 atv. Pagal gyvenamą vietą didesnis skaičius kaimo vietovėje – 116 atv., miesto – 60 atv. Pagal amžiaus grupę didžiausias skaičius fiksuotas 50–59 m. amžiaus grupėje – 40 atv., pagal šeiminę padėtį – nevedę (netekėjusios) – 103 atv.

Apibendrintai galima teigti, kad Vilkaviškio r. sav. kelinti metai iš eilės pastebimas didesnis savižudybių skaičius vyrų tarpe (2025 m. nusižudžiusiųjų vyrų registruota 12 atv., tuo tarpu moterų nebuvo fiksuota nei vieno atvejo). Tai verčia susimąstyti, kaip atrasti vyrams skirtas prieinamas pagalbos galimybes.

Vilkaviškio rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras kasmet organizuoja bazinius savižudybių prevencijos mokymus savivaldybės gyventojams; organizuoja psichologinės gerovės ir psichikos sveikatos stiprinimo paslaugų teikimą bei koordinuoja savižudybių prevencijos paslaugas.

Bazinių savižudybių prevencijos mokymų metu savižudybių prevencijos mokymų instruktorius moko bendruomenės narius atpažinti savižudybės rizikos ženklus, tinkamai į juos reaguoti ir paskatinti kreiptis psichologinės pagalbos. 2024 m. bazinių savižudybių prevencijos mokymuose dalyvavo 60 asmenų, 2025 m. – 65 asmenys.

Vilkaviškio r. sav. psichologinės gerovės ir psichikos sveikatos stiprinimo paslaugos buvo suteiktos – *individualios konsultacijos:* 2024 m. – 241 konsultacija (119 unikalių dalyvių), 2025 m. – 275 konsultacijos (121 unikalus dalyvis); *grupinės konsultacijos:* 2024 m. – 158 užsiėmimai (421 dalyvis), 2025 m. – 177 užsiėmimai (471 dalyvis). Šių paslaugų tikslas – stiprinti visuomenės psichologinę gerovę, gerinti streso valdymo įgūdžius, diegti psichikos sveikatos raštingumo pagrindus – išmokyti atpažinti ir tinkamai išreikšti emocijas, lengviau spręsti konfliktines situacijas bei suteikti emocinę paramą išgyvenant sudėtingas gyvenimiškas situacijas.

Vilkaviškio rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biure dirba psichologas, į kurį 2025 m. kreipėsi 165 asmenys, iš jų dauguma suaugę asmenys. Pagrindinės besikreipiančiųjų priežastys buvo dėl asmeninių problemų – 71 atv., patiriantys sunkumus dėl skyrybų – 27 atv., išgyvenantys depresiją – 27 atv., patiriantys bendravimo sunkumus – 15 atv. ir kt.

Vilkaviškio rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biure vykdoma savižudybių prevencijos koordinatoriaus veikla. Koordinatorius atsakingas už savižudybių prevencijos koordinavimą savivaldybėje, reagavimo į savižudybės grėsmę algoritmo inicijavimą, įgyvendinimą, stebėseną ir tobulinimą. 2025 m. savižudybių prevencijos koordinatorius organizavo susitikimus su Vilkaviškio r. sav. įstaigomis, supažindinant su reagavimo į savižudybės grėsmę algoritmu (40 susitikimų su seniūnijomis, bendruomenėmis, švietimo įstaigomis ir kt. organizacijomis). Buvo organizuojami susitikimai su mokiniais ir jaunimu, organizuojant savęs pažinimo užsiėmimus, supažindinant su pagalbos galimybėmis, susitikimai su suaugusiais žmonėmis, darbuotojais, specialistais, klientais, susitikimai su lopšelių darželių ugdytiniais, kalbantis apie emocinio intelekto svarbą ir emocijų pažinimą, teiktos individualios konsultacijos dėl pagalbos galimybių po savižudybės įvykio bei individualios konsultacijos esant savižudybės krizei.

Taip pat yra teikiamos ir priklausomybių konsultavimo paslaugos. 2024 m. apsilankymų pas priklausomybių konsultantą skaičius fiksuotas 351 atv., 2025 m. – 380 atv. 2024 m. asmenų, gavusių priklausomybės konsultavimo paslaugas skaičius – 178 (unikalių) – 2025 m. – 169 (unikalūs).

Nors Lietuvoje savižudybių rodikliai pastaraisiais metais reikšmingai mažėjo, tačiau Lietuva išlieka tarp šalių, turinčių aukštus savižudybių rodiklius.

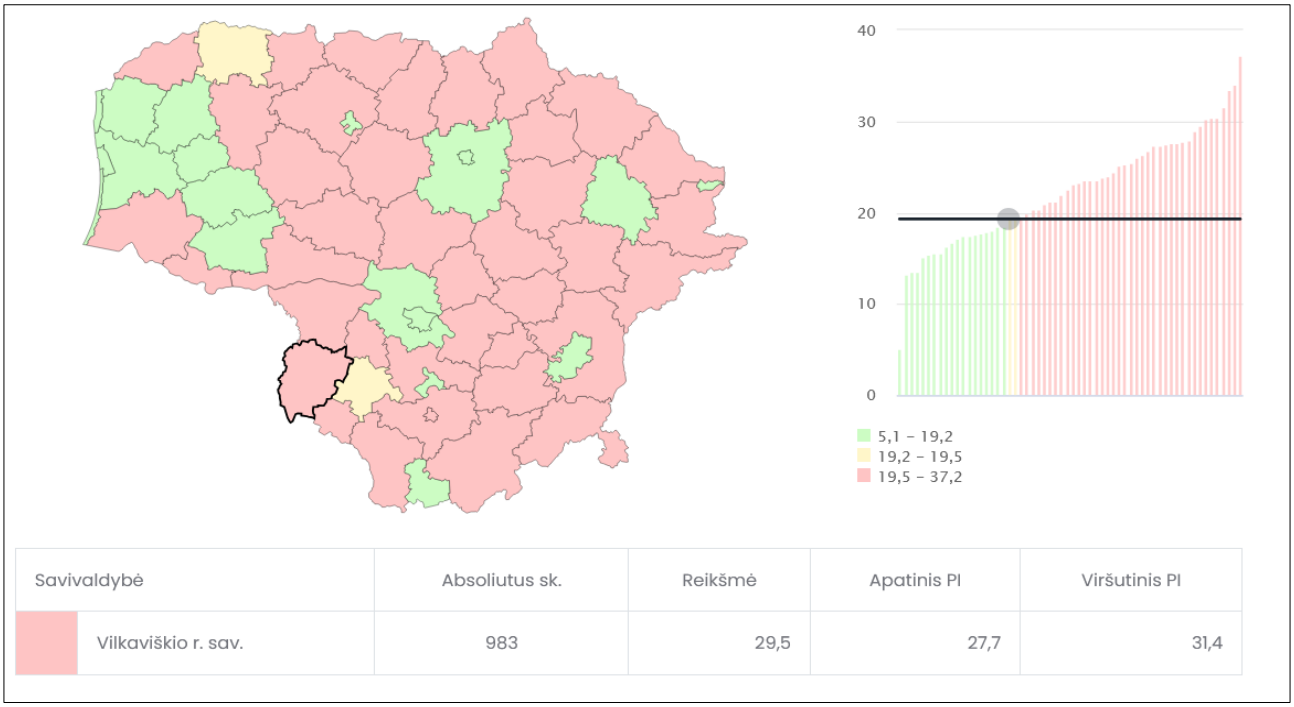
2. Prioritetinė problema. Policijoje užregistruotų pranešimų dėl smurto artimoje aplinkoje skaičius Vilkaviškio rajono savivaldybėje

Policijoje užregistruotų pranešimų dėl smurto artimoje aplinkoje skaičius yra oficialus statistinis rodiklis, atspindintis visus gautus skambučius ir fizinius kreipimusis į policiją, kai asmuo praneša apie patirtą fizinį, psichinį, seksualinį, ekonominį ar kitą poveikį iš šeimos nario ar kartu gyvenančio asmens.

Remiantis Visuomenės sveikatos stebėsenos informacine sistema, duomenys renkami taikant Lietuvos policijos informacinės sistemos (POLS) metodiką. Pranešimai registruojami pagal Bendruoju pagalbos telefonu 112 gaunamus skambučius, atvykus į įvykio vietą, atlikus pavojaus rizikos vertinimą ir pradėjus ikiteisminį tyrimą ar išdavus apsaugos nuo smurto orderį.

2025 m. Vilkaviškio r. sav., kaip ir ne maža dalis savivaldybių Lietuvoje, stebima prasta situacija policijoje užregistruotų pranešimų dėl smurto artimoje aplinkoje. Remiantis Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinės sistemos duomenimis, 2025 m. Vilkaviškio r. sav. policijoje užregistruotų pranešimų dėl smurto artimoje aplinkoje skaičius – 983 atv.

2025 m. Vilkaviškio r. sav. rodiklis gerokai viršijo Lietuvos vidurkį (Lietuvos vidurkis – 19,3 atv. / 1 000 gyventojų, Vilkaviškio r. sav. – 29,5 atv. / 1 000 gyventojų (6 pav.).

Savivaldybė	Absoliutus sk.	Reikšmė	Apatinis PI	Viršutinis PI
Vilkaviškio r. sav.	983	29,5	27,7	31,4

6 pav. Policijoje užregistruotų pranešimų dėl smurto artimoje aplinkoje skaičius 1 000 gyventojų 2025 m.

Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

2025 m. lyginant Vilkaviškio r. sav. su kaimyninėmis savivaldybėmis (Šakių r. sav., Kazlų Rūdos sav., Marijampolės sav., Kalvarijos sav.), didesnis policijoje užregistruotų pranešimų dėl

smurto artimoje aplinkoje skaičius fiksuotas Marijampolės sav. – 1 042 atv. (Šakių r. sav. – 564 atv., Kazlų Rūdos sav. – 328 atv., Kalvarijos sav. – 240 atv.).

Per 2021–2025 m. laikotarpį, Vilkaviškio r. sav. didžiausias policijoje užregistruotų pranešimų dėl smurto artimoje aplinkoje skaičius fiksuotas 2024 m. – 1018 atv. (7 pav.)

Metai		Kiekis	Reikšmė	Apatinis PI	Viršutinis PI	Kontekstas
2021		880,0	25,0	23,4	26,7	19,9
2022		855,0	24,7	23,0	26,4	19,8
2023		975,0	28,5	26,8	30,4	18,8
2024		1 018,0	30,2	28,3	32,1	18,9
2025		983,0	29,5	27,7	31,4	19,3

7 pav. Policijoje užregistruotų pranešimų dėl smurto artimoje aplinkoje skaičius 1 000 gyventojų Vilkaviškio r. sav. 2021–2025 m. laikotarpiu.

Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Per 2021–2025 m. laikotarpį Vilkaviškio r. sav. visada policijoje užregistruotų pranešimų dėl smurto artimoje aplinkoje rodiklis viršijo Lietuvos vidurkį, kas rodo prastą situaciją. Ypač pastebimas pastarųjų trijų metų rodiklio augimas (2023 m. – 975 atv., 2024 m. – 1018 atv., 2025 m. – 983 atv.).

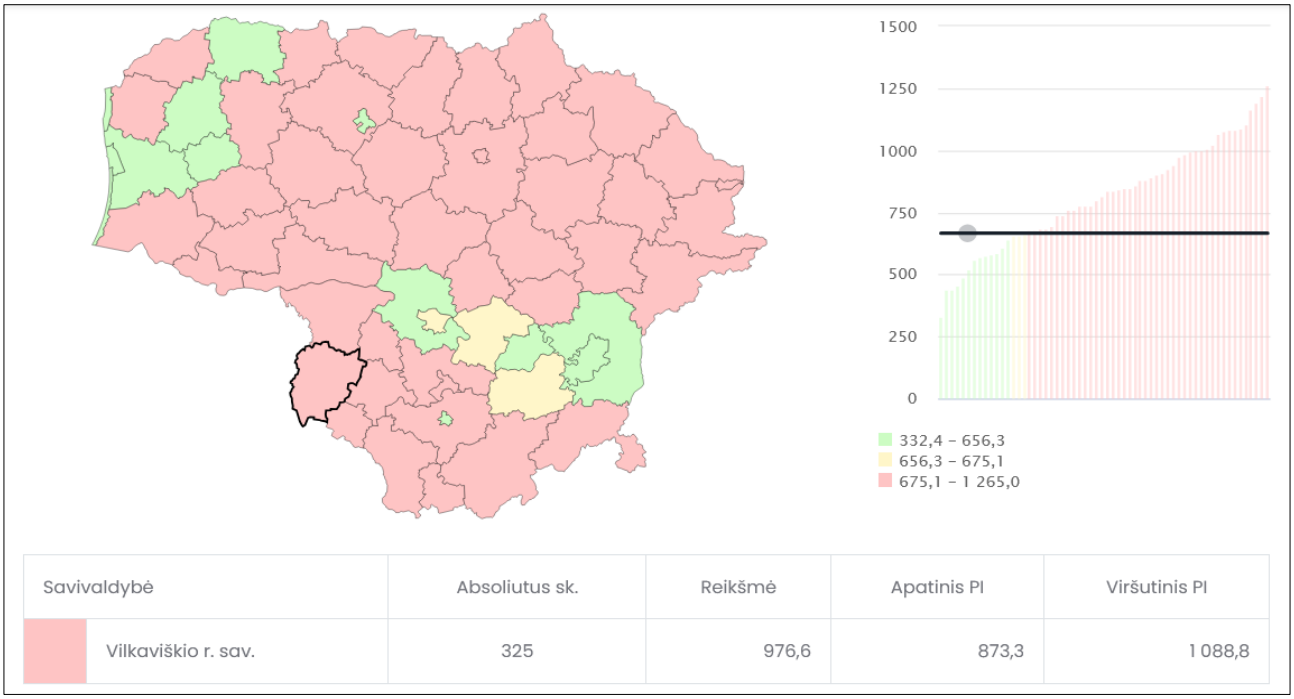
Remiantis Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos duomenimis, 2025 m. Vilkaviškio r. sav. skirta orderių 389 asmenims (324 – vyrams, 65 – moterims).

Remiantis Valstybės duomenų agentūros duomenimis, 2025 m. Vilkaviškio r. sav. užregistruota asmenų, nukentėjusių nuo nusikaltimų artimoje aplinkoje – 59 atv. iš kurių: vaikai (0–17 m.) – 12 atv., suaugusieji (18 m. ir vyresni) – 47 atv.

Siekiant sumažinti šį rodiklį, labai svarbu ne tik užkirsti kelią smurtui artimoje aplinkoje, bet ir šviesti visuomenę įvairiais būdais, kad sumažinti smurto atvejų skaičių artimoje aplinkoje.

3. Prioritetinė problema. Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų Vilkaviškio rajono savivaldybėje

Higienos instituto Sveikatos informacijos centro duomenimis, per dešimtmetį mirčių nuo kraujotakos sistemos ligų skaičius sumažėjo. Vis dėlto šalies rodikliai vis dar daugiau nei du kartus viršija Europos Sąjungos vidurkį. Lietuvos rodiklis yra mažesnis nei Latvijoje, bet didesnis nei Estijoje. 2025 m. Lietuvoje mirė 37 491 žmogus – tai 38 asmenimis daugiau nei 2024 m. Daugiausia gyvybių nusinešė kraujotakos sistemos ligos, kurios sudarė 51,3 proc. visų mirčių. Iš viso Lietuvoje mirė 18,2 tūkst. vyrų ir 19,3 tūkst. moterų (8 pav.).

Savivaldybė	Absoliutus sk.	Reikšmė	Apatinis PI	Viršutinis PI
Vilkaviškio r. sav.	325	976,6	873,3	1 088,8

8 pav. Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų 100 000 gyventojų 2025 m.

Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Remiantis Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinės sistemos duomenimis, matyti, kad 2025 m. Vilkaviškio r. sav. taip pat papuola tarp prasčiausią situaciją atspindinčių savivaldybių su rodikliu – mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų 100 000 gyventojų (8 pav.). 2025 m. Vilkaviškio r. sav. mirusiųjų nuo kraujotakos sistemos ligų fiksuoti 325 atvejai, t. y. 976,6 atv. / 100 000 gyv., standartizuotas mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų – 826,0 atv. / 100 000 gyv.

2025 m. Vilkaviškio r. sav. mirusiųjų nuo kraujotakos sistemos ligų didžiausias skaičius fiksuotas moterų tarpe – 182 atv., tuo tarpu vyrų registruota 39 atvejais mažiau nei moterų.

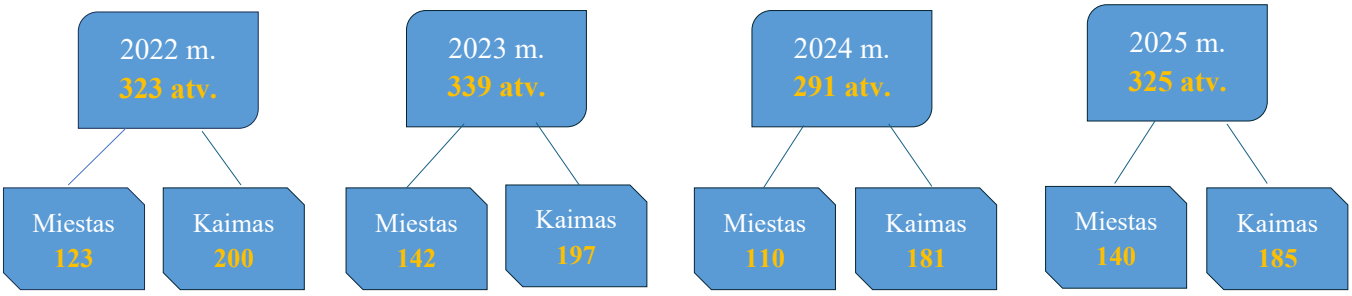
Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinės sistemos duomenimis, didžiausias mirusiųjų nuo kraujotakos sistemos ligų 2025 m. Vilkaviškio r. sav. registruotas 65 m. ir vyresnių gyventojų amžiaus tarpe – 3 551,5 atv. / 100 000 gyventojų (4 lentelė).

4 lentelė. Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų 100 000 gyv. pagal amžiaus grupes Vilkaviškio r. sav. 2022–2025 m.

Gyventojų amžius	2022 m.	2023 m.	2024 m.	2025 m.
0–17 m. amžius	0,0	0,0	0,0	0,0
18–44 m. amžius	37,3	9,6	19,5	39,5
45–64 m. amžius	337,5	381,5	242,7	408,6
65 m. ir vyresni	3 744,9	3 892,4	3 398,1	3 551,5

Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Per 2022–2025 m. tiriamąjį laikotarpį pastebima, kad Vilkaviškio r. sav. mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų intensyviau pradeda augti jau nuo 45–64 m. amžiaus tarpsnio, o nuo 65 m. jis dar labiau intensyvėja (4 lentelė). Analizuojant tą patį laikotarpį pastebima, kad didžiausias skaičius mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklis fiksuotas kaimo vietovėje (2025 m. kaimo vietovėje registruota 185 atvejai, tuo tarpu miesto – 140 atvejų (9 pav.).

9 pav. Mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų atvejų skaičius pagal vietovę Vilkaviškio r. sav. 2022–2025 m.

Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Pagrindiniai veiksniai, lemiantys mirtingumą nuo kraujotakos sistemos ligų yra šie: arterinė hipertenzija, padidėjęs cholesterolis, rūkymas, cukrinis diabetas, nutukimas, nesubalansuota mityba, ilgalaikis stresas, alkoholis, fizinio aktyvumo stoka.

Remiantis Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinės sistemos duomenimis, Vilkaviškio r. sav. 2025 m. mirtingumo nuo hipertenzinės širdies ligos buvo registruoti 23 atv. (10 atv. mot. ir 13 atv. vyr.), t. y. 10 atv. daugiau nei 2024 m.; mirtingumo nuo hipertenzinių ligų 2025 m. registruota 35 atv., t. y. 13 atv. daugiau nei 2024 m.; mirtingumo nuo cukrinio diabeto 2025 m. registruota 11 atv., t. y. 2 atv. daugiau nei 2024 m.; mirtingumo nuo išeminės širdies ligos 2025 m. registruota 211 atvejų (126 atv. mot., 85 atv. vyr.), 2024 m. – 170 atv.; mirtingumo nuo miokardo infarkto 2025 m. registruoti 8 atv. (1 mot., 7 vyr.), t. y. 2 atv. mažiau nei 2024 m.; mirtingumo nuo insulto 2025 m. – 27 atv. (16 atv. mot., 11 atv. vyr.), 2024 m. fiksuoti 38 atv.; mirtingumo nuo smegenų infarkto 2025 m. – 20 atv. (13 atv. mot., 7 atv. vyr.), 2024 m. registruoti 28 atv.; mirtingumo nuo cerebrovaskulinių ligų 2025 m. – 57 atv. (32 atv. mot, 25 atv. vyr.), 2024 m. registruoti 64 atv.

2025 m. Lietuvoje hipertenzinėmis ligomis sirgo 30 proc. gyventojų: 26,8 proc. vyrų ir 33,7 proc. moterų. Didesnis skaičius mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų vyrauja moterų tarpe.

Vilkaviškio rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras vykdo sveikatos stiprinimo programą, skirtą širdies ir kraujagyslių ligų bei cukrinio diabeto profilaktikai. 2024 m. šią programą baigė 25 Vilkaviškio r. sav. gyventojai, 2025 m. – 27 asmenys.

Siekiant sumažinti mirtingumą nuo kraujotakos sistemos ligų, labai svarbu tinkama ligų prevencija, jų ankstyva diagnostika ir aktyvesnis gyventojų dalyvavimas prevencinėse programose.

IŠVADOS

1. Vidutinės tikėtinos gyvenimo trukmės (metais) rodiklis 2025 m. Vilkaviškio r. sav. šiek tiek pablogėjo, lyginant su 2024 m.: 2024 m. – 76,1 m., 2025 m. – 74,7 m.

2. Mirtingumo dėl savižudybių skaičius 2025 m. Vilkaviškio r. sav. beveik dvigubai išaugo lyginant su 2024 m. (2024 m. registruoti 7 atv., 2025 m. – 12 atv.). Vertinant pagal lytį, 2025 m. visi 12 atv. fiksuoti vyrų tarpe.

3. 2025 m. Vilkaviškio r. sav. džiuginantys rodikliai fiksuoti šie: asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų dėl nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius 10 000 darbingo amžiaus gyventojų; mirtingumas dėl atsitiktinio paskendimo; pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių; mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu; sergamumas ŽIV ir jo sukeltoms ligoms. Visi šie rodikliai rodo labai gerą situaciją Vilkaviškio r. sav., nes nebuvo fiksuota nei vieno atvejo 2025 m.

4. Nors socialinę pašalpą gaunančių šeimų skaičiaus rodiklis Vilkaviškio r. sav. 2025 m. šiek tiek sumažėjo, tačiau situacija nėra labai džiuginanti.

5. Viena iš opių problemų Vilkaviškio r. sav. 2025 m. yra šis rodiklis – policijoje užregistruotų pranešimų dėl smurto artimoje aplinkoje skaičius – 983 atv., šio rodiklio tendencija auganti.

6. Galima pasidžiaugti, kad ne vienus metus buvęs blogėjantis rodiklis – mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu, 2025 m. Vilkaviškio r. sav. pagerėjo ir iš raudonos spalvos perėjo į geltoną (2024 m. fiksuota 15 atv., 2025 m. 8 atv.). Šio rodiklio tendencija mažėjanti.

7. Nors 2025 m. Vilkaviškio r. sav. gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais rodiklis šiek tiek pagerėjo lyginant su 2024 m., tačiau vis tiek papuola į raudoną spalvą, kas rodo ne itin džiugią savivaldybės situaciją lyginant su Lietuvos vidurkiu.

8. Vilkaviškio r. sav. 2025 m. išaugo mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų – 325 atv., didžiausias skaičius fiksuotas moterų tarpe – 182 atv., tuo tarpu vyrų registruota 39 atvejais mažiau nei moterų.

9. Antrus metus iš eilės teigiamas pokytis fiksuotas vaikų (7–17 m.), neturinčių ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.).

10. 2025 m. Vilkaviškio r. sav. džiuginantis rodiklis – tikslinės populiacijos dalis (proc.), per pastaruosius 2 metus dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programoje, tendencija didėjanti.

11. Vilkaviškio rajono savivaldybės 2025 metų visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaita pradėta ruošti rugpjūčio viduryje. Atkreipiame dėmesį, kad kai kurie rodikliai einamuoju laikotarpiu gali šiek tiek kisti.

REKOMENDACIJOS

Politikos formuotojams:

1. **Užtikrinti savižudybių prevencijos veiklų tęstinumą, koordinavimą ir stiprinimą savivaldybėje,** remiantis jau sukurta Vilkaviškio r. sav. visuomenės sveikatos biuro savižudybių prevencijos koordinavimo sistema. Siekti, kad ši veikla būtų nuosekliai integruojama į savivaldybės strateginį planavimą, užtikrinant tarpinstitucinį bendradarbiavimą, pakankamus išteklius ir ilgalaikį veiklų poveikį.

2. **Pavojingų vietų identifikavimas.** Įvertinti savivaldybės teritorijoje esančias vietas, kurios gali kelti pavojų (pvz., apleisti pastatai), užtikrinti jų fizinį saugumą (aptvėrimas, apšvietimas, stebėjimo kameros).

3. **Svarbu tęsti ir stiprinti savižudybių prevencijos priemones,** ypatingą dėmesį skiriant vyrams, kaimo gyventojams ir ankstyvam savižudiškų minčių bei bandymų žudytis atpažinimui. Skatinti bendruomenines iniciatyvas ir savitarpio pagalbos tinklus, stiprinančius gyventojų emocinę gerovę. Skirti didesnį finansavimą psichologinės pagalbos plėtojimui (individualioms psichologų konsultacijoms).

5. **Ir toliau skatinti bendruomenių įsitraukimą dėl smurto artimoje aplinkoje.** Dalinimasis informacija su bendruomenėmis apie atvejus, kai gaunami pranešimai dėl smurto artimoje aplinkoje, taikant įvairias priemones, bendruomenės pagalba, užkertant kelią smurtui artimoje aplinkoje (pagrindinis tikslas – užtikrinti, kad nukentėjęs asmuo (arba asmuo, kuriam gresia pavojus) gautų reikiamą apsaugą ir pagalbą, o smurto pasikartojimo rizika būtų maksimaliai sumažinta).

6. **Sveikatos priežiūros paslaugų stiprinimas.** Toliau tęsti sveikatos priežiūros paslaugų infrastruktūrą, kad Vilkaviškio r. sav. gyventojai turėtų lengvą prieigą prie kokybiškų prevencinių patikrų ir konsultacijų, ypač kaimo gyventojai. Tai apima ir medicinos įstaigų prieinamumo didinimą bei specialistų kvalifikacijos kėlimą.

Specialistams:

1. **Supažindinti artimuosius ir visuomenę, suteikiant žinių ir įgūdžių atpažinti savižudybės rizikos ženklus,** taikyti įvairias prevencines priemones. Ugdyti gyventojų emocinį atsparumą, stiprinti jaunimo psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevenciją, siekiant, kad kuo daugiau jaunimo įsitrauktų į prevencinius renginius. Nuolat priminti gyventojams, kur jie gali kreiptis pagalbos ir, kad pagalba būtų lengvai pasiekiama.

2. **Pagalbos nukentėjusiesiems nuo smurto artimoje aplinkoje organizavimas** (pvz., būsto programos, teisinės paslaugos, sveikatos priežiūros paslaugos). Saugios aplinkos kūrimas (pvz., ugdymo įstaigų mikroklimato gerinimas, darbo aplinkos tobulinimas).

3. **Smurto vystymąsi šeimoje mažinančių priemonių įgyvendinimas** (pvz., specialistų vizitai nuo ankstyvos vaikystės pas vaikus auginančias šeimas, šeimų įtraukimas į ikimokyklinį ugdymą, tėvystės įgūdžių programos).

4. **Saugių ir darnių tarpusavio santykių įgūdžius ugdantys mokymai** (pvz., socialinio ir emocinio raštingumo programos jaunimui, ugdymo programos poroms); autoritetingų suaugusiųjų, taip pat patyrusiųjų smurtą įtraukimas į prevencines iniciatyvas.

5. **Siekiant įgyvendinti smurto artimoje aplinkoje prevencijos principus, rekomenduojama visuomenėje formuoti pagarbius, sveikus, nesmurtinius tarpusavio santykius** (pokalbiai, pamokos ugdymo įstaigose mokiniams, paskaitos, diskusijos, konferencijos ir kt. įvairaus pobūdžio renginiai).

6. **Skatinti gyventojus reguliariai tikrintis sveikatą,** prireikus koreguoti fizinio aktyvumo, mitybos įpročius, aktyviai įsitraukti į visuomenei skirtas sveikatinančias veiklas.

7. **Didinti sveikatos stiprinimo programos, skirtos širdies ir kraujagyslių ligų bei cukrinio diabeto profilaktikai aprėptį,** aktyviau vykdyti gyventojų informavimą apie šią programą; aktyviai bendradarbiauti su šeimos gydytojais siekiant didesnio pritraukimo į prevenciją.

8. **Toliau įgyvendinti prevencines priemones ugdymo įstaigose –** taikyti prevencines priemones švietimo įstaigose, skatinant vaikus ir jaunimą rinktis sveikus ir prasmingus laisvalaikio užsiėmimus. Per įvairias praktines veiklas skatinti vaikus ir jaunimą rinktis sveiką gyvenimo būdą įtraukiant ir tėvus, senelius, ugdymo įstaigos bendruomenę.